

JAROSLAV LOPOUR / 3. 3. 2017

Kniha Továrna Barrandov

Po šestiletém výzkumu vychází péčí Národního filmového archivu pod názvem *Továrna Barrandov. Svět filmařů a politická moc 1945–1970* rozsáhlá sonda Petra Szczepanika do historie barrandovských ateliérů prvního čtvrtstoletí zestátněného filmu. Jedná se o první velké zmapování a analýzu historie a produkce našich největších a nejvýznamnějších filmových ateliérů.

Filmový historik a pedagog Petr Szczepanik po (spolu)autorství sborníků *Nová filmová historie*, *Tvořivé zrady*, *Stále kinema* a především výzkumné studii o nástupu zvukového filmu počátkem třicátých let *Konzervy se slovy* přispěl novým významným článkem do mozaiky výzkumu dějin tuzemské kinematografie. Obdobně jako u *Konzerv se slovy* celé práci předcházela zdoluhavý a pečlivý archivní výzkum v řadě archivních institucí (Národní filmový archiv, Archiv Barrandov Studio, Národní archiv nebo Archiv hlavního města Prahy), prostudování dobových periodik, literatury i rozhovorů s pamětníky. Poctivost a hloubku výzkumu dokládá obširný poznámkový aparát. Čtenáři tak autor překládá fundovaný a téměř vyčerpávající pohled na danou problematiku. Některé části knihy byly v minulosti otištěny v samostatných studiích.

Autora ani tak nezajímají hotová filmová díla, ale pozornost směřuje na proces a pozadí jejich vzniku a východiska takzvaných produkčních studií. Po úvodním slově a poděkování je kniha rozdělena na tři hlavní části, z nichž každá obsahuje několik kapitol. První část je věnována produkčnímu systému. Je zde vysvětlen vznik takzvaného „státně–socialistického modu produkce“, typického pro poválečné střeďo a východoevropské kinematografie. Jedná se též o komunistický protějšek hollywoodského modu produkce, kdy do výroby zasahuje především politická moc. Následně Szczepanik podrobně popisuje vývoj výrobních skupin či kolektivů, které měly během let 1945–1970 na starosti výrobu filmů na Barrandově. Ovšem vývoj autor dovede až do roku 1992, kdy již státní filmové odvětví přestalo existovat. Třetí kapitola se věnuje samotným členům výrobních štábů, jejich počtu, hierarchii,

platovým otázkám, postavení žen a problémům s obsazováním herců.

Druhá část se zaměřuje na produkční kulturu. Přesněji, jak kromě běžné „velké politiky“ mohly do každodenního filmařského života, kariér a některých profesí zasahovat i „mikropolitika“, osobní vztahy, generační řevnivost, vliv a zápasy určitých skupin či jednotlivců, pronikání mladých (a často neschopných) komunistických kádrů, ale i snaha tvůrčí pracovníky nekonfliktně propojit s dělníky ateliérů. Jako příklad proměnlivosti vztahů filmového světa vůči politické moci poté autor uvádí silně rozporuplnou postavu režiséra Vladimíra Vlčka. Nakonec přijde na řadu analýza vývoje, pozice a reorganizace profese scenáristy a scénáře jako takového. Scénář byl chápán jako hlavní nositel ideovosti filmu. Ovšem profesionální scenáristé se vyskytovali mezi autory scénáře jen zřídka, častěji jimi byli samotní režiséři snímků.

Závěrečná část se zabývá produkční estetikou. Jaký byl nástup a ústup estetické inovace a stagnace, skupinového stylu, individuálního i institucionalizovaného autorství a populárních žánrů. Za jejich výsledkem mohli stát vedoucí tvůrčích skupin, skupinová kreativita, spolupráce a konkurenční vztahy. Petr Szczepanik celé putování po barrandovských produkčních praktikách a historii uzavírá pojednáním o opětovné rehabilitaci žánrů, především těch oblíbených – komedie a parodie.

Výklad je obohacen několika fotografiemi, tabulkami či schémata, vše ve střízlivé grafické podobě. Samotný text doplňuje kromě závěru, ediční poznámky, seznamů zkratk, vyobrazení, pramenů, literatury a anglického resumé ještě filmografický a jmenný rejstřík. Práce Petra Szczepanika je objevná nejen snahou revidovat některé řadu let zažité pohledy na určité události a procesy, ale především zaměřit se na každodenní svět filmařů a podmínky vzniku filmových děl.

Jde o snahu vidět a porozumět historii českého filmu ne ve velkých filmových dílech, „geniálních“ tvůrčích osobnostech, autorských stylech a politických zásadách, ale v každodenním mikrokosmu profesní komunity, v osobních konfliktech jednotlivých aktérů, v kontextu, v produkčním procesu a v dalších souvislostech. Právě ty mohly ovlivnit filmové odvětví a výsledné snímky daleko markantněji, než jsme dosud předpokládali.

Petr Szczepanik: *Továrna Barrandov. Svět filmařů a politická moc*

1945–1970, Praha: Národní filmový archiv 2016. Vydání první, 420 stran.